

СЕЛО ДОМУЗДЕРЕ

Разположено е в подножието на североизточен склон от хребет на Югоизточните Родопи, намиращи се в днешна Гърция, в близост до Бяло море. Мястото е закътано, скрито за човешки поглед. Може да се види само от връх Свети Илия, издигащ се над село Балькьой. Граничи с мерите на Дервент, Доганхисар, Балькьой, Лъджакьой, Чамерен - все села от някогашната Ференска, после Дедеагачка кааза на Одринския вилает на Османската империя. За нас, потомците на тракийските българи с произход от територията на юг от Родопите до морето, заключена между реките Марица и Места, тя се нарича Беломорска Тракия. Преди селото се е казвало Януздере, на името на Януз бей, който имал чифлик наблизко. Останки от негови постройки били запазени до края на XIX в.

Първите заселници дошли от село Тахтаджик, по-късно се настанили и хора от Доганхисар. Издънки от стари известни фамилии продължили родовете Райчовци, Бойчовци, Димовци, Гръковци, Калпаклиевци, Годжуновци. В селото имало седем махали: Райчова, Калпаклиева, Гръкова, Годжунова, Черковна, Горна и Долна. Чешмите носели имената Черковната, Райчовата, Димовата и Митревата. Българската топонимия преобладавала: Гръкова, Долните лозя, Токмакова чешма, Райково, Запряница, Грудев геран, Янев геран, Чучурът и др. В околностите на Домуздере имало доста параклиси - „Св. Георги“, „Св. св. Константин и Елена“, „Св. Петка“, „Св. Атанас“, „Св. Марко“, „Св. Марина“. До самото село се издигал параклисът „Св. Богородица“, където на Благовещение ставал голям събор.

Хората се препитавали със скотовъдство и земеделие. По-известни кехаи били Гемешевци, Чобан Гьоргеви, Бойчовци, Герджикови, Халваджиєви, Бодуровци, Баракьойци, Ялъмовци и др. Бадемовите дървета (миндали) виреели много добре, по спомени на Руса Бойчева – моята баба, родом от Домуздере. Тя като малка паднала от едно бадемово дърво, та баща ѝ Бойчо, богат кехая, заклал една овца, за да бъдат излекувани кръвоизливите, причинени от падането, с прясно одраната кожа... Паламудовите дървета и лозарството допринасяли също за добрите доходи на селото.

Домуздеренската църква „Рождество Богородично“ била построена и осветена през 1844 г. По-късно направили и по-нова - „Св. Ата-

нас”. Първият български свещеник бил поп Христо от селото, а след него поп Димитър от Булгаркьой (1881 г.) и поп Никола от Доганхисар (1890 г.). Веднага след като преминали към Екзархията, открили и българско училище с учител Иван Костов от Турбалкьой. През 1883 г. построили ново училище, като за учител бил назначен Чавдар Чавдаров от Чадърли, Гюмюрджинско. Друг учител бил Бойко Чавдаров, родом от селото. Той завършил Одринската гимназия „Д-р Петър Берон”. Отдал се на революционна дейност, но през 1908 г., на 21 януари, бил убит от турците край село Окуф, където е погребан. По-късно близките пренесли тленните му останки в родното му село и ги препогребали в двора на фамилната им къща.

По време на Гюмюрджинската автономна република през 1913 г., населението се разпиляло, като една част избягала в България, а друга се укрила в горите. Паднали доста жертви. Една от тях е прабаба ми Комня, която е изгорена от турците край село Лъджакьой, където отишли да търсят лек за болестта ѝ с прадядо ми Бойчо. Ще помня винаги разказа на баба ми Руса за ужасите, които тя преживяла, чакайки да бъдат избити, затворени в църквата. По една случайност били спасени. Въпреки че е плячкосано от башибозуците, селото било запазено.

За пръв път посетих Домуздере през 2001 г. Вълнението, което изпитах, беше неопишуемо. Може би това чувство се дължеше на факта, че моята любов към Тракия е породена именно от разказите на баба ми Руса за родното ѝ село, за това колко хубава е тази земя, колко много добитък имал баща ѝ, колко много мед събирали пчелите, какви големи риби плували в реката, каква богата реколта давала земята. Стадата не се затваряли през зимата, защото снегът не се задържал дълго, а в ареала на селото виреел парнарът, вечнозелен храст с бодливи листа и много желяз, с който са се хранели овцете и козите. Това чувство, предполагам, го има у повечето потомци, които са израснали около бабите и дядовците си.

В селото намерихме запазена само църквата „Св. Богородица”, във вида ѝ от времето на построяването. Влизайки в нея, тръпки ме побиха, защото тук бяха кръщавани, венчавани и опявани моите предци. Запалих свещи за тях, за моята баба, която цял живот мечтаеше да се завърне там, но успя да го постигне чрез мен, чрез баща ми и сестрите ми, които заведох по-късно.

Всяка година на 8 септември - храмовия празник на църквата, има служба в нея. Присъстват жители от сегашното Нипса, което е преместено на 3-4 км югоизточно от старото село. Те, в преоблада-

ващата си част, са огагагаузени българи, наши братя по кръв, но по стечение на обстоятелствата са се погърчили.

През 1923 г. домуздеренци били заточени във Ферсалска и Лариска околия на стара Гърция. Дали над 150 жертви. Няколко семейства били целите погубени. През 1924-1925 г. жителите му се преселили в България, основно в Харманли, Свиленград, Кърджали, Ивайловград, селата Мандрица и Островец, Асеновград, Стара Загора, Хасково, Щит, Маджарово, Бориславци, Бисер, Димитровче и Лясковец.

Църквата “Св. Богородица” в с. Домуздере